

Új év – új papucs

Talpának tompa csusszanását már az ágyból is lehetett hallani, ugyanis csak elméletben volt ez a papucska halk, gyakorlatban egy ébresztőórát meghazudtoló hatékonysággal adta a kisszobában szunyókálók tudtára, hogy elindult a nap. Egy újabb végtelen slattyogással és csoszogással teli nap.

Egykoron talán fehér lehetett szegénykém, talán a nyolcvanas évek közepén, amikor Erzsike a tanácsi lakás berendezése után ilyesféle pazarlásra szánta magát, mint a saját házi bőrpapucs vásárlása. Olykor megemlítette egy-egy arra járó vendég, hogy talán eme lábbeli fölött eljárt az idő, pontosabban alatta, de ezzel csak a régi szép emlékek felelevenítéséhez járulhatott hozzá, semmint hogy arra az észszerű következtetésre bírja Erzsikét: bizony ez a papucs a kelleténél hosszabban élte túl a rendszerváltást. Mi több, számos politikai rendszer hamarabb nyűtt el nála. Hányféle kampányszöveg lement a régi szokolrádió mialatt az kitartóan lötyögött és lifegett Erzsike lábán, védve azt a kétes tisztaságú szocialista PVC cuppanásától. Minden elismerésem tehát ezé a papucskáé, ami ily sokáig volt hűséges társa – ahogy a barátnéi szólítják Erzsikének – vagyis az én mindent túlélő, szeretett nagymamámnak. Vele ellentétben e szegény pacsker oly óriási strapának ugyan nem volt kitéve, az alig negyvenöt kilós idős hölgyet kellett csupán szállítania, de őt aztán minden áldott nap kilométereken át, a kilencedik emeleti panellakáson belül.

Egyik alkalommal nekem is megakadt a szemem eme muzeális darabon, és némi közfelháborodás közepette javaslatot tettem az esetleges cserére, de kétszemélyes közgyűlésünk másik tagja hamar leszavazott, mondván: amíg valami használható, addig pocsklás újat venni. Hamar rá is terelődött a szó a papucska élettörténetének első szakaszára, és annak tágabb értelemben vett körülményeire. Magyarul a Kádár-korszak teljes társadalomrajzában ismertetése következett ötven percben, személyes történetekkel illusztrálva az egyes állításokat. Szociológus-történész legyen a talpán, aki meg merné kérdőjelezni az ilyenkor elhangzó állításokat! Nagy mindezalatt csak kosbitolt és mesélt, és már egészen az Ötórai Pirítós nevű táncest kalandjainál járt, (az a kedvenc fiatalkori története, ki nem hagyná) mire felocsúdtam a bőrpapucska utolsó bezárható csatjának ritmikus zötyögéséből. A többi kapocs is megvolt még, kérem, az évtizedek semmit sem ritkítottak a hat darab akasztóból álló készleten. Ugyanakkor némely csat már teljes mértékben rákövesedett – némi beazonosíthatatlan fedőréteg takarásában – a kis bőrszíjakba. Olyannyira, hogy inkább a bőrdarab kezdte meg lassú szétválását a lyukacsák mentén, mintsem hogy kötelességét megszegve elengedje azt a lyukat, amibe oly gondosan beleillesztették, hozzávetőleg negyven évvel ezelőtt. Mondják, hogy a cseppkőbarlangok lerakódásaihoz évmilliók kellene. Nos, mamikám tudományos kísérleteket meghazudtoló módon bizonyította egyetlen NDK-ás bőrpapucs felületén, hogy mi mindenre képes a vízkő mindössze pár röpké évtized alatt. Mami ezalatt sorra vette, hogy ki mindenkivel sikerült táncolnia annak idején a Pirítóson, s kiből milyen politikus és egyházfő lett abból a társaságból. Ilyenkor módszeresen hozzá kívánta fűzni, hogy régen mennyire jobban megcsinálták a dolgokat, a mostani gyártmányok semmit sem érnek, ám ennek a pacskernak még mindig kutya baja. Persze ehhez el kell tekintetünk a teszkós kenyér módjára morzsolódó sárgás – egykoron fehérnek szánt – gumitalptól, melybe az idő kis barlangszerű vájatokat vésett. Ha netalán felmerülne benned, hogy ez aztán már egyértelmű jele annak, hogy időszerűvé vált így lábbeli-téren egy hasonlóan hosszú távú befektetés, mamika – mintha csak a gondolataidat olvasná – siet megjegyezni, hogy ő bizony nem pocskol, mint a mai fiatalok, mindent megbecsül, azért tart neki minden ilyen sokáig, úgy is csak hitványabbat lehet manapság kapni, amíg lehet ő spórol magán, hogy a gyerekekre több pénz jusson, ebben a hónapban már erre egyébként sem jut, (csak úgy mint az eddigi hozzávetőleg 500 hónap során), és ő bizony semmit ki nem dob, amíg az használható. Habár ez utóbbi jelző kevéssé illett rá a középszürke foszladozó bőrdarabra, amit a lábbelije nyomokban tartalmazott, az asszonyka határozott fellépése bármely kételkedőt meggyőzött a döntése helyességéről.

Ahogy próbáltam legalább a szememmel követni a jobbra-balra slattyogó kádár-kori műkincset, felötlött bennem, hogy a használhatóság kérdése egy újabb észszerű érvnek adhat teret

és rést találok a pajzson: Ha folyton kompenzálnia kell az egyébként már rég nem vízszintes talpat, ha alig tartja a lábát, és folyton balesetveszélynek van kitéve eme ócskaság okán, talán mégiscsak megfontolandó – hosszabb távon esetleg – megválni tőle. Arról nem is beszélve, hogy az ő öreg csontjaival milyen kockázatokat rejt egy esés... Nagyanyó egy pillanatra még a fel-alá sertepertélést is abbahagyta a két lépés széles konyhácskájában, úgy eltöprengett ezen. Kevés dologgal lehet rá hatni, keményebb asszony ő annál, mintsem hogy érzévekkel lehessen őt befolyásolni. A világháborút megjárta a papa, mindkettőt, meg szibériai fogságot, és fala is csak akkor lett a házuknak, amikor iskolába járt... Szóval nehéz megrengetni nagyikámat, de talán a félelem – mint egyetlen hatékony eszköz – ismét sikeresen behatolt a világába.. „Igen, veszélyes.”– Tudatosította magában, majd mintha csak tesztelni szeretne volna, arrább csoszant. Meg kell vallanom, ekkor határozottan reméltem, hogy az egyik visszavarrt csatocskánál elszakad az a bizonyos utolsó cérna, és végre mamikám – ahogy ő mondaná – kész tények elé lesz állítva. De oly makacsul tartotta össze a kis szocialista cérnafoszlány a kis szocialista bőrdarabkát, mint ahogy az apró törekeny asszonyka az eddigi egész életét: minden körülmény ellenére, csodával határos módon. Az utolsó erejével úgy döntött, nem adja meg magát. Mármint a cérna. No meg persze a nagyanyám...

Minthogy számomra egyértelművé vált, hogy ezennel a vitát elvesztettem, csupán azt sikerült kiváltanom mamikából, hogy még diadalittasabban flappogjon keresztül azon a szűk panelfolyosón, a csilingelő ócska gyöngyfüggönyön át a kisszobába, miközben további lecserélhetetlen csodatermékek szemléljét tartja. „A 40 éves gáztűzhely és törölköző, amit apád gyerekkorában vettem, még mindig jók, ilyet manapság nem gyártanak”– ez volt a bevezető. „Ezeket nektek őrizgetem” Néhány ilyen tárgy nem hogy nem nyűtt el, hanem még ki sem volt bontva, arra a csodás pillanatra várva, amikor évtizedes magánzárkájából kilépve végre hasznos tagja lehet a társadalomnak.

Na, de nagyon eltértünk a tárgytól... A régi bőrpapucsnak véleményem szerint lejárt az ideje, amit ki is fejeztem számos alkalommal. Ebben azonban továbbra sem sikerült nagyival hiánytalan egyetértésre jutnunk, így tehát egyetlen lehetőségem maradt: akarata ellenére, a háta mögött vásárolni neki egy új lábbelit. Bármilyen álnokul is hangzik, a nehéz idők sokszor nehéz döntésekre sarkallják az embert – ahogy az öregek szokták mondani. Ha legközelebb szemben találom magam egy aprócska papucskával, ’biz Isten megveszem. Na, de akárhol is jártam, sehogy nem találtam megfelelőt; túl nagy volt, vagy túl lapos, vagy túl drága... Vagy épp nem fért a táskámba, mert éppen úton voltam valahova. Mintha nagyanyó még így látatlanban is akadályozta volna, hogy megfosszam élete leghűségesebb társától.

December táján aztán ismét felöltött bennem, hogy talán meglepetés formájában csak be lehetne csempészni egy új lábbelit, karácsonyi ajándékozásnak álcázva eme sumák tervemet. Éppen kinéztem a minden szempontból megfelelőt egy webshopen, de elkövettem azt a hibát, hogy még mielőtt Kínából ideszállítottam, felhívtam mamit, hogy hány milliméter is az a harminchatos, ami nem lötyög azokon az apró csontos lábakon, nehogy ezen múljon... Hiába magyarázkodtam, hogy csak akkor veszek, ha esetleg majd valahol jót találnék, és hogy nagyon olcsón veszem, mamika jogosan gyanút fogott, és kikötötte, hogy 500 Ft-nál jelentősen drágább lábbeliben nem bírná a szíve a sétát, meg hogy az unokáját is kifosztaná ezzel minden pénzéből. Jó szívvel azt fel nem venné, szóval hacsak nem szeretném a lelkét darabokra zúzni, 1000 Ft-nál drágább papucssal haza ne állítsak. Erre azonban csak akkor lett volna esélyem, ha gondosan átfésülöm Budapest, majd Debrecen turkálóinak teljes árukészletét, amelyre idő hiányában nem került sor. Na, de a lényeg, hogy új pacsker ebből nem lett, habár számtalan más kevésbé forradalmi ajándéokra sikerült szert tennem.

Az ünnep előtt pár napot szokásomhoz híven a nagyinál töltöttem karácsonyi készülődéssel, amikor megtörtént az elképzelhetetlen... Kicsit félve is mesélem el, mert az eddigiek alapján aligha fogja bárki is elhinni, de maga nagy a tanúm rá: két bevásárlás között megemlítette, hogy szerinte tényleg elhasználódott a papucs, és ha rendkívül olcsón találnék, akkor annak azért örülne. Természetesen nem ajándékként, hisz ilyen nagy költségekbe nem szeretne verni engem, hanem azért ne hagyjam ott, ha jót látok, neki nincs ideje utánajárni, aztán majd kifizeti. Ugyan

huszonharmadikán délután vajmi kevés esély volt, hogy olyan pici papucskára bukkanok, de azért elbandukoltam a vegyes kinaiba a Füredire, ahol mindent is lehet kapni. (A szó legszorosabb értelmében: például három–csatos melltartópánt–hosszabbítót gond nélkül találhat az ember, ha éppen abban szenvedne hiányt.)

Az első gyerekosztályon rótt köröm során sikerült megpillantanom azt a 35–ös habpapucsot. Hogy gyorsan a tárgyra térjek, kicsit sérült volt, kaptam is rá tíz százalék engedményt. Ennek külön örültem, hiszen mamínál lelkes fogadtatásra talál minden, aminek valamilyen hibája van, pláne ha az emiatt olcsóbb is, ezzel az egész családot megkímélve a túlzott költségektől (és minőségtől is). Minden szupermarketben először az értékcsökkent-pultot látogatja meg, és ha több gyümölcs közül lehet választani, akkor a fonnyadtabbat eszi meg, a sütiből kizárólag a töröttet, zsemleléből és pogácsából következetesen a legégettebbet veszi ki. Nagykám – elnézést, hogy a megfogalmazásnak van némi negatív felhangja – a kapitalista társadalom lebontóbaktériuma – amit már senki semmire soha... na azt ő hivatott megmenteni, hasznosítani, nem utolsó sorban több száz forint felesleges költéstől mentve meg a családi kasszát.

Azt meg kell hagyni, a drága mamimnak nem sok adatott az élete első felében, nyilván ragaszkodik ahhoz, ami keserves munkával mégis a tulajdonába került. Ha valamit már tényleg csak a Szentlélek tart össze, ő akkor is használja, ameddig és amire lehet. (Például a jobb fajta fürdővíz ruhaáztatólékként folytatja útját, majd későbbi padlófelmosó víz formáját elhagyva, WC leöntésnél leli meg örök nyughelyét a tökéletes hasznosulás jegyében. A ruhadarabok először utcai, majd otthoni viseletként vannak besorolva, ha elszakadnak, portörülésre és takarításra használja őket, a végső stádium a felmosó rongy kategória, mely kizárólag sötétbarnás cérnaköteggként érhet véget. Sajnálatos módon számos egyéb dolog esetén – lásd szóban forgó lábbeli – nem talált mamika további láncszemeket az effajta fordított evolúcióhoz, és ennél fogva szüntelen pocsklásra van kényszerítve.)

Már megint elkalandoztam! Szóval hazavittem a zsákmányt. Az akciós ár megtette a hatását, határozottan örömmel fogadta mami az új jövevényt. Fel is tette egyből a polcra az ajándékok mellé, nehogy valami baja legyen.

Talán innentől bátran állíthatom, hogy az újdonsült Sport márkájú papucs beopta magát a szívébe. Azt gondolná az ember, hogy ekkora diadal után már csak a „boldogan éltek még meg nem haltak” jön (ha az előző papucsnak négy évtized járt mamika életéből, gyanítom, hogy még egy szobapapucsot aligha él meg, már ha pusztán a matematikai valószínűséget nézzük) Tehát a végcélhoz, miszerint a nagy lábán lifegő bőrdarab helyét a friss, ropogós kínai gumipapucs venné át, még ugyanolyan távol voltunk. (Hasonlóan minőségi bőrpapucs vásárlása, habár egy logikus felvetés, az előbb ismertetett körülmények értelmében teljes mértékben elvetendő.) A megtisztelő hely mindössze egy elméleti megbecsülést jelent, mint ahogy az ember egy hírességet tisztel: Sosem válik az élete részévé, de tisztelettel viszonyul hozzá, ha szóba kerül. Erre a sorsra jutott a papucsunk is...

Habár e sorokat írogatva a budai lakásomból aligha látok rá a debreceni panel kilencedik emeletére, bizton állíthatom, az a lábbeli még lábon nem volt. Illetve egy röpké pillanat erejéig, amikor mami ünnepélyesen tesztelte, és megállapította, hogy pont jó. Ezzel itt a vége, fuss el véle... Pontosabban csoszogj tovább az ócska szürkében, a bontatlan papucsal a kezedben! Na, mert hát még csak azt az átlátszó damilt sem vágta át a drágám, ami összeköti a párt, nehogy ezzel túlságosan közel kerüljön ez a friss szerzemény a konkrét használathoz.

Esténként gyertyát gyújtok, évet értékelek, terveket szövök az új évre, és minduntalan fennakadok annál, hogy vajon mi is lehet a háttér az elnyűtt papucskához való ragaszkodásnak, az új, a sokkal jobb megvetésének vagy halogatásának? Hiába van veszélytelenebb, kényelmesebb, a régi kell, mert abban érezzük biztonságban magunkat? Hozzánk nőtt, hiába rossz, és akadályoz, inkább százszor megbocsátjuk neki, csak ne kelljen megválni tőle? Vagy félünk, hogy az új mégsem lesz olyan jó? Törni fog, nem tudja azt, amit az eddigi? Netalán nem kell többet kompenzálni a ferde talpát izommunkával, és ez hiányozni fog? Még a szemet is zavarja majd az új kék színfolt? Nem úgy fog cuppogni a szocialista PVC–én a friss talp? Ennyi újdonságot már ebben a korban nem lehet elhordozni? Inkább a folyamatos elcsúszás,

baleset veszélye, mintsem hogy valami olyan legyen, ami eddig nem volt, még ha az sokkal jobb is lenne, mint az eddigi? Kell nekünk a szenvedés? Személyesen ragaszkodunk hozzá? Generáljuk? Akarjuk? Teremtjük? Hiába nyílnak jobb lehetőségek, mégis inkább a „kényelmes”, megszokott rossz, mintsem a kockázatos új? Inkább legyek az ismert börtönben, mint egy ismeretlen helyen szabad? Inkább szenvedek még egy ideig, húzom valahogy, hátha túlélem, hátha nem töröm össze magamat annál az esésnél, amikor az a bizonyos utolsó cérnaszál a csatnál végleg megadja magát? Majd talán akkor, amikor elterülök a ragacos padlón a lábamat magam alá gyűrve, tehetetlenül, akkor rájövök, hogy a régi a kukába való? Hogy nem szolgál engem?

De hát a jobba sem lehet csak úgy beleugorni! Még egy kis szenvedést rá kell húzni. Mint amikor a Fáraó azt mondta Egyiptomban Mózesnek, hogy holnap elmehettek, miközben még a müzlistálka is hemzsegett a békáktól. Miért? Tudta, hogyha elengedi őket, aznap vége a csapásnak, miért akart még egy napot a békákkal? Miért akarunk mi mind még egy napot a békáinkkal? Miért nem hisszük el, hogy a jobb az tényleg jobb? Miért nem merjük kidobni az elfoszlott papucsainkat? A régi természetünket? A hamis énünket? Azt, akik sosem voltunk? Azt a fájdalmakból és hazugságokból szőtt csomagot, amit az élet a személyünké épített?

Miért nem merjük elhinni, hogy az új teremtés az minden tekintetben előnyösebb, és csak az tart minket vissza, hogy levessük a régit? Mi ebben a bonyolult: A régi helyett új... Már Ezékiel próféta is így írja: adok nektek egy új szívet és egy új lelket helyezek belétek...

Túl könnyű lenne, simán csak élni azzal, ami már a miénk? Levenni a polcra és belebújni. Ahogy Pál írja, hogy öltözzétek fel Krisztust!

Mi lenne, ha mernénk azok lenni, akik vagyunk?! Ha nem szorítanánk göcsösen azt a pengét, ami lassan szétvágja a kezünket: Ha nem hordanánk tovább azt a ronda, használhatatlan, egészségtelen, sőt egyenesen életveszélyes régi énünket? Lehet egykor hasznos volt, de beláthatnánk, hogy többé csak nehezíti az életünket. Mi lenne, ha mernénk teljesen hátra hagyni azt a személyiségünket, amit a történetünk, fájdalmainkból, elképzeléseinkből, kivetítésinkből építettünk magunknak? Ami minden lépésnél lötyög rajtunk, vagy épp fullasztóan szorít, nem áll jól, sőt ellehetetlenít...? De nem akarjuk levenni. Még akkor sem, amikor látjuk, hogy rossz. Még akkor sem, amikor már akarjuk az újat. Még akkor sem, amikor miénk az új. Egyre csak vonszoljunk magunkat abban, ami nem illik ránk, nem tartozik hozzánk. Már megszoktuk, hogyan kell nagy munkával kompenzálni, hogyan kell egyensúlyozni, tartani magunkat benne, hogy ne essünk el folyton... De vajon ez a teljes élet, amiről a megváltás szól: Vagy valóban van egy új élet a régi életem halála után? Ha ledobom a kilencedik emeleti társasház szeméttárájába a régi pacskert, végre járhatok az újban, ami eddig is az enyém volt, csak nem mertem használni valamiért...

Bízom benne, hogy a nagy megteszi ezt a – szó szerint – forradalmi lépést a közeljövőben, és felhúzza az új papucsát.

Remélem, hogy meg merem kockáztatni én is: a hamis énemet levetve, lenni annak, aki igazából vagyok.